

4. Колесник В.М. Роль вітчизняних портів у забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності на зерновому ринку / В.М. Колесник // Економіка АПК. — 2009. — № 6. — С. 104—109.

5. Подчасова П.Т. Віртуальні підприємства як сучасна форма організації виробництва / П.Т. Подчасова // Збірник наукових праць МННЦ ІТІС. — 2009. — Вип. 14. — С. 24—45.

6. Савенко І.І. Віртуальні підприємства у сфері зернового ринку України / І.І. Савченко // Економіка АПК. — 2010. — № 1. — С. 63—68.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2011 р.

УДК: 338.436 (477): 339.727.24

В. М. Коваль,

заступник директора Департаменту аудиту,
ПАТ КБ «Надра»

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ — ВАГОМЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

У статті розглянуто роль іноземних інвестицій на розвиток вітчизняних підприємств агропромислового комплексу. Показано основні проблеми, що стримують надходження цих інвестицій та напрями їх розв'язання.

Ключові слова: іноземні інвестиції, законодавство, іноземні інвестори, агрохолдинги, аграрна політика

В статье рассмотрено роль иностранных инвестиций на развитие предприятий агропромышленного комплекса. Показаны основные проблемы, сдерживающие приход этих инвестиций и направления их решения.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, законодательство, иностранные инвесторы, агрохолдинги, аграрная политика

In the article the role of foreign investments in development of enterprises of agroindustrial complex is considered. Basic problems of a restriction for such investment are shown and the ways of resolving them are developed.

Key words: foreign investments, legislation, foreign investors, agriholdings, agricultural policy

В сучасних умовах однією з головних проблем розвитку підприємств АПК України є залучення інвестиційних та інноваційних ресурсів. Крім того, за умов обмеженості внутрішніх ресурсів найпривабливішим джерелом матеріально-технічного та фінансового забезпечення підприємств є іноземні інвестиції. Проте, на сьогодні їх обсяг та рівень ефективності залишаються

вкрай недостатніми через наявність цілої низки проблем: нестабільності законодавчої бази, відсутності належного правового захисту інвесторів та недостатньої прибутковості інвестицій. Як показує світовий досвід, країни, які отримують значні іноземні інвестиції, мають суттєві результати від їх використання. Саме тому дослідження можливостей подальшого залучення іноземних інвестицій в підприємства аграрного сектору економіки України та їх ефективного використання, а також розробка відповідного механізму реалізації цих можливостей є актуальними завданнями сьогодення.

Серед дослідників та їх останніх публікацій, у яких розкривається розв'язання цієї проблеми можна виділити А. Ліссітса [5], М.С. Вітков [3], О.Б. Панасюк [6], Р. В. Чорний [7], П.Т. Саблук, В.І. Власов, М.І. Кисіль, К.А. Пріб [8]. Однак, проблеми, переваги та потенціал іноземних інвестицій для агропромислового комплексу розкриті не повною мірою. Тому метою статті є розгляд можливостей використання іноземних інвестицій як одного із провідних фінансових інструментів розвитку підприємств АПК.

Законодавчо визначено, що інвестиції — це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення певних соціальних ефектів. Таким чином, інвестиції є засобом для одержання вигод (у вигляді доходу або прибутку) в першу чергу для інвестора, інакше буде просто відсутня мотивація для їх здійснення [1, с. 1].

Законом України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року, визначено, що іноземні інвестиції — це цінності, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту, а іноземні інвестори — це суб'єкти, що провадять інвестиційну діяльність на території України, а саме:

- юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України;
- фізичні особи — іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності;
- іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації;
- інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України [2, с. 1].

З точки зору функціонування і розвитку агропромислового комплексу та його основної складової частини, сільського госпо-

дарства, ефективність залучення іноземних інвестицій знаходиться у тісному зв'язку із підвищенням економічної ефективності галузі. При оцінці міжнародного співробітництва необхідно враховувати специфічні особливості сільського господарства, як галузі економіки. Адже ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить не лише від економічних, але й природно-кліматичних, біологічних та інших чинників виробництва.

Надходження іноземних інвестицій поліпшує стан і результативність аграрних підприємств, сприяє залученню інноваційних технологій, поліпшенню якості переробки та зберігання продуктів сільського господарства, використанню ресурсів, насиченості внутрішнього ринку високоякісним продовольством, створенню нових робочих місць, нарощуванню експортного потенціалу, налагодженню економічних зв'язків між господарюючими суб'єктами тощо [8, с. 3].

Однією з найефективніших форм залучення іноземних інвестицій є спільні підприємства. Через спільне підприємство в агропромисловий комплекс надходять прогресивні технології, нова техніка, досконаліші форми організацій виробництва. На цій основі буде не тільки досягатися вища ефективність виробництва, але й зростатимуть рівні організації, управління і кваліфікації працівників.

Надходження іноземних інвестицій може спричиняти прямі й непрямі ефекти. Прямий ефект характеризується зростанням кількісних і якісних показників діяльності вітчизняних підприємств з іноземними інвестиціями. Непрямий ефект проявляється через взаємодію вітчизняних підприємств АПК з іноземним сектором, у результаті чого утворюється синергетичний ефект.

Залучення іноземних інвестицій в економіку є важливим засобом усунення інвестиційного «голоду» у країні. Для того, щоб іноземні інвестори пішли на такі вкладення, необхідні дуже серйозні зміни в інвестиційному кліматі.

Основними чинниками, які негативно впливають на інвестиційний клімат і зумовлюють високий ризик іноземного інвестування підприємств в Україні, є надто затяжний і непослідовний характер ринкового реформування економіки, правова, економічна й політична нестабільність, недосконала фінансово-кредитна і податкова система, низький рівень розвитку ринкової інфраструктури, відсутність ринку землі. Водночас Україна має низку чинників, які приваблюють іноземних інвесторів. Зокрема це місткий ринок, низька ціна робочої сили, вигідне географічне поло-

ження, сприятливі кліматичні умови. В умовах кризового стану для багатьох аграрних підприємств за відсутності інвестиційних коштів, іноземні інвестиції стають вагомим джерелом надходження фінансових ресурсів [6, с. 51].

Однак, не дивлячись на наявність негативних чинників в економіці країни, що стримують надходження іноземного капіталу, його частка в українських підприємствах аграрного сектору протягом найближчих кількох років збільшуватиметься. Пояснюється це активним розвитком великих агропромислових формувань, так званих «агрохолдингів» [4]. За даними дослідження, проведеного міжнародною аудиторсько-консалтинговою компанією «Делойт», майже третина великих компаній аграрного сектору сьогодні змогли залучити іноземний капітал. Близько 80% опитаних агрокомпаній планують публічне розміщення акцій на іноземних біржах, залучення приватного капіталу або стратегічних інвесторів уже до 2012 року. З них 25 % підприємств заявили про намір розмістити акції на міжнародних біржах, причому пік активності публічних розміщень припадає на 2011 рік. Решта учасників опитування мають намір використовувати такі інструменти фінансування, як приватне розміщення і приваблення стратегічного інвестора. Аграрна галузь — одна з небагатьох галузей, що продемонстрували розвиток упродовж останніх двох років. У минулому році більшість сільськогосподарських підприємств змогли збільшити обсяг доходів [10].

Український аграрний сектор настільки привертає увагу закордонних інвесторів, що може залучити в економіку України до 1 млрд дол. США вже цього року. На сьогодні залучено майже 300 млн дол., до кінця року планується отримати ще 700 млн. За прогнозами на зовнішні ринки запозичень у 2011 р. вийдуть 10 українських аграрних компаній, наступного року — ще до десятка. Це компанії другого ешелону українського аграрного бізнесу — розміром від 50 до 100 тис. га землі. Насправді сценарії виходу українських компаній на IPO багато в чому залежатимуть від того, як розвиватиметься ситуація навколо ринку землі, адже це важливий індикатор для інвесторів. А наразі ще не зрозуміло, коли це станеться — 1 січня 2012 р. чи 1 січня 2013 р. [3, с. 25]

Потреба в продуктах харчування у світі щороку зростає. Власне, як і привабливість аграрного сектору України, що входить у п'ятірку країн лідерів з виробництва сільгосппродукції. Сьогодні інвестиційний інтерес до вітчизняного аграрного сектору особливо посилений, зважаючи на заяви керівництва держави про від-

криття українського ринку землі у найближчі рік-два та бажання багатьох іноземних компаній і фондів зіграти на цьому ринку. Від того, які правила гри будуть встановлені і який іноземний інвестор прийде на наш ринок землі, залежатиме майбутнє нашого сільського господарства.

Безперечним є той факт, що одним з основних чинників, який сприяє розвитку іноземного інвестування підприємств АПК, є державне регулювання інвестиційної діяльності. Проблематика національного регулювання іноземного інвестування була й залишається ключовою з точки зору створення сприятливого інвестиційного клімату, а також забезпечення ефективності функціонування капіталу. Найперше, необхідна стабільна, прогнозована й прозора аграрна політика держави загалом, і в частині залучення іноземних інвестицій, зокрема. Тільки за таких умов іноземний капітал буде надходити в АПК України.

Література

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність», №1561-ХІІ від 18.09.1991р.
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування», №94/96 ВР від 19.03.1996 р.
3. *Вітков М. С.* Розвиток інвестиційної політики в сільському господарстві України // Економіка АПК. — 2010. — № 3. — С. 54—57.
4. *Дем'яненко С.І.* Агрохолдинги в Україні: Процес становлення та розвитку. — Економіка України. — 2009. — № 12. — С. 50—61.
5. *Ліссітса А.* Україна зацікавлена в довгострокових інвестиціях у сільське господарство // Урядовий кур'єр. — 2011. — №98. — С. 25.
6. *Панасюк О. Б.* Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки // Економіка АПК. — 2010. — № 6. — С. 51—53.
7. *Чорний Р. В.* До питання залучення інвестиційних ресурсів в АПК України // Галицький економічний вісник. — 2009. — № 2. — С. 177—180.
8. *Саблук П.Т., Власов В.І., Кисіль М.І., Пріб К.А.* Міжнародний рух капіталів і залучення в Україну прямих іноземних інвестицій // Економіка АПК. — 2008. — №9. — С. 3—14.
9. Електронний ресурс. — Режим доступу: www.minagro.kiev.ua
10. Електронний ресурс. — Режим доступу: www.deloitte.com

Стаття надійшла до редакції 10.05.2011 р.